

ЛІТЕРАТУРА

1. Громько Н. В. Что такое Эпистемотека / Н. В. Громько // Вопросы философии. – 2008. – № 7. – С. 90–105.
2. Теоретичні основи проектування інформаційних середовищ як педагогічних систем, спрямованих на підтримку творчої діяльності учнів : кол. монографія / В. Ю. Величко, В. В. Камишин, С. А. Комов та ін. ; за ред. В. В. Камишина і О. Є. Стрижака. – К. : Інформаційні системи, 2010. – 188 с.
3. Технологічні платформи підтримки навчально-пізнавальної діяльності учнів на основі сучасних інформаційних технологій : монографія / О. Є. Стрижак, В. В. Самсонов, Г. М. Востров та ін. ; за ред. В. В. Камишина, О. Є. Стрижака. – К. : Інформаційні системи, 2009. – 151 с.
4. Engestrom Y. Interobjectivity, ideality, and dialectics // Mind, Culture, and Activity, 1996. – P. 259–265.
5. Gredler M. E. Educational games and simulations: A technology in search of a (research) paradigm. In D. H. Jonassen (Ed.), Handbook of research for educational communications and technology / M. E. Gredler. – New York : Macmillan, 1996. – P. 521–540.
6. Harper B. Constructivist simulations: A new design paradigm. // Journal of Educational Multimedia and Hypermedia / B. Harper, D. Squires, & A. McDougall. – 2000. – P. 115–130.
7. Park O. Adaptive instructional systems. In D. H. Jonassen (Ed.), Handbook of research for educational communications and technology / O. Park. – New York : Macmillan, 1996. – P. 634–664.
8. Polikhun N. Interactive Programs for the Development of Research Activity of Gifted Students / N. Polikhun // Publishes of International Conference of Education, Research and Innovation. Madrid (Spain) – 15th – 17th of November. – 2010. – P. 003902–003907.
9. Shavinina L. V. International Handbook on Giftednes, Chapter 61, High Intellectual and Creative Educational Multimedia Technologies for the Gifted. Springer Science+Business Media B.V. – 2009, Canada. – P. 1193–1197.
10. Чернецький І. С. Сучасні експериментальні засоби навчального середовища. Мобільна комп'ютерна лабораторія NOVA5000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_99/Chern.pdf.
11. Учебная деятельность [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ido.rudn.ru/psychology/pedagogical_psychology/5.html.

УДК 070:37.03–053.5

М. О. СУПРУН

**МЕДІАОСВІТА В СОЦІАЛІЗУЮЧОМУ ВИМІРІ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ З
ОСОБЛИВОСТЯМИ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ (КАДРОВИЙ АСПЕКТ)**

Розглянуто теоретичні засади підготовки студентів психологічних і дефектологічних спеціальностей до реалізації завдань медіаосвіти учня спеціального навчального закладу. Запропоноване комплексне використання сучасних технічних засобів навчання у підготовці фахівців для медіавиховання дітей з особливими потребами.

Ключові слова: медіаосвіта, дитина з особливими потребами, дефектологія, корекція.

Н. А. СУПРУН

**МЕДІАОБРАЗОВАНИЕ В СОЦИАЛИЗИРУЮЩЕМ ИЗМЕРЕНИИ
ЛИЧНОСТИ РЕБЕНКА С ОСОБЕННОСТЯМИ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ
(КАДРОВЫЙ АСПЕКТ)**

Рассмотрены теоретические основы подготовки студентов психологических и дефектологических специальностей к реализации задач медиаобразования ученика специального учебного заведения. Предложено комплексное исследование современных технологических средств обучения в подготовке специалистов для медиаобразования детей с особыми потребностями.

Ключевые слова: медиаобразование, ребенок с особенными потребностями, дефектология, коррекция.

MEDIA EDUCATION IN SOCIALIZATION OF THE PERSONALITY OF A CHILD WITH SPECIAL NEEDS

The article highlights the theoretical background for education of future psychologists and professionals in speech correction with special emphasis on their readiness for successful realization of the media educational tasks in work with children at the special schools.

Keywords: media education, a child with special needs, defectology, correction.

Сучасний стан розвитку глобалізованого суспільства дає підстави вважати медіаосвіту однією з умов досягнення успіху в соціалізації кожної людини незалежно від її віку, статі й соціального становища. Дитина з особливими потребами теж не є винятком [1].

Багаторічний досвід автора з підготовки психологічних та дефектологічних кадрів підтверджує, що досягнення високої результативності медіаосвіти дитини з особливостями психофізичного розвитку вимагає виваженого підходу до підбору змістових форм медіа-матеріалу, а також до форм його викладу. Варто відзначити, що означена проблема потребує окремого комплексного дослідження фахівцями споріднених галузей знань: дефектології, психології та медицини.

З огляду на те, що запорукою успіху медіаосвіти дитини з особливими потребами є підготовка майбутніх дефектологів та психологів, ми з групою викладачів психології Національної академії внутрішніх справ (Ю. Ю. Бойко-Бузиль, С. Л. Горбенко, І. В. Кущенко та ін.) запропонували своє бачення підготовки зазначених фахівців до здійснення медіаосвіти учнів різного типу шкіл [2].

Мета статті – розглянути теоретичні засади підготовки студентів психологічних та дефектологічних спеціальностей до реалізації завдань медіаосвіти учня спеціального освітнього закладу.

Звичайно, майбутній психолог і педагог поряд із ґрунтовними теоретичними знаннями повинен мати широкий діапазон практичних навичок і вмінь у сфері використання сучасних інформаційних технологій. Саме тому при вивченні методичних навчальних дисциплін ми першочергову увагу приділяли практичному опануванню зазначених питань самими студентами

Попри високу загальну обізнаність кожної сучасної молоді людини у світі комп'ютерної техніки, майбутній фахівець-людинознавець має чітко засвоїти базові знання про технічні можливості забезпечення сучасного навчально-виховного процесу будь-якого типу закладу освіти, а також орієнтуватися в питаннях подальшої розбудови медіаосвіти учнів. З урахуванням цього у полі зору педагогів мають бути питання, котрі становлять певний контур знань із вказаного питання.

Технічні засоби навчання (ТЗН) – це предмети, створені людиною. Основними *функціями* ТЗН є забезпечення інформаційної насиченості навчально-виховного процесу, усвідомленого засвоєння науково-теоретичних знань. Ці засоби мають змогу: долати часові і просторові межі, проникати у глибинну сутність явищ і процесів; показувати явища у розвитку, динаміці; реалістично відображати дійсність; емоційно забарвлювати інформацію.

Інформаційні засоби навчання призначені для введення навчальної інформації, її адекватної і доступної презентації. Вони забезпечують необхідний зв'язок вербального й образного мислення, більш глибоке засвоєння навчального матеріалу, особливо коли неможлива реальна демонстрація досліджуваних об'єктів.

Інформаційні ТЗН залежно від того, які органи чуття включені для сприймання навчальної інформації, поділяють на аудіювані (слух) і візуальні (зір). Найзручнішими є аудіовізуальні (слухозорові), тобто за яких зображення супроводжується текстом, а звуковий ряд – відповідними ілюстраціями.

До *аудіовізуальних засобів навчання* належать діафільми зі звуковим супроводом, кінофільми та кінофрагменти.

Діафільми зі звуковим супроводом поєднують два основні засоби створення ситуації – зображення і слово, їм властива мобільність: звуковий супровід можна підключати і

відключати, використовувати вибірково, повторювати потрібну частину фонограми. Цим вони відрізняються від кінофільмів, розширюючи організаційно-методичні можливості для поєднання зорової і слухової наочності.

Звуковий супровід – це своєрідний еталон, орієнтуючись на який студенти коригують свою вимову. Водночас він є своєрідним ключем, контрольним текстом, з яким можна співвіднести відповідь. Цю функцію реалізують фрагменти, що містять завдання, пов'язані із зоровим рядом, малюнками. Читання субтитрів доручають студентам з високою успішністю, розподіливши між ними ролі. Це допомагає тренувати їх у виразному читанні, в оцінюванні читання.

Кінофільми і кінофрагменти забезпечують динаміку зображення, синхронну подання зображення і звуку, доповнюють мовленнєвий ряд музичним супроводом. Розрізняють кілька типів навчальних кіноплівок: *цілісні фільми*, які складаються з кількох частин, і *кінофрагменти* (3–5 хвилин). Кінофільми забезпечують звуковий коментар, поєднують зорове сприйняття зі слуховим. Методика роботи з ними передбачає уважне ставлення до дикторського тексту, що стимулює студентів до пошуку нових мовних засобів, які доповнюють мовний ряд кінофільму.

За комплексного використання аудіовізуальних засобів навчання на заняттях слід враховувати пізнавальні закономірності навчальної діяльності студентів, їх підготовленість до сприймання і засвоєння навчального змісту аудіовізуальними засобами.

При підготовці і проведенні заняття будь-якої форми з використанням ТЗН необхідно: детально проаналізувати зміст і мету заняття, зміст і логіку навчального матеріалу; визначити обсяг та особливості знань, які мають засвоїти студенти (уявлення, факти, закони, гіпотези), необхідність демонстрування предмета, явища або їх зображення; відібрати і проаналізувати аудіовізуальні та інші дидактичні засоби, визначити їх відповідність змісту і меті заняття, можливе дидактичне призначення; з'ясувати, на якому попередньому пізнавальному досвіді відбуватиметься вивчення кожного питання теми; визначити методи і прийоми для активної пізнавальної діяльності студентів, досягнення ними усвідомленого засвоєння знань, умінь і навичок.

Відеоапаратуру варто використати для демонстрації навчальних фільмів або їхніх фрагментів, процесу консультування (відомих психотерапевтів, студентських спроб, різних технік консультування), проявів психічних явищ (типів темпераментів, акцентуацій характеру, емоційних станів).

З використанням відеоапаратури можна організовувати відеотренінги, аналіз професійної поведінки, методичний розбір прочитаних студентами лекцій, а також забезпечувати дистанційне навчання.

Комп'ютер та інформаційні технології у сфері освіти використовують як засіб навчання, як складову системи управління освітою та як елемент методики наукових досліджень. *Використання комп'ютерів у навчальному процесі відбувається за багатьма напрямками:*

- як засобу індивідуалізації навчання. За допомогою завдань та індивідуальної роботи студенти з комп'ютером досягають значних успіхів у засвоєнні матеріалу. Адже комп'ютер фіксує всі етапи його роботи, оцінює її. Викладач має змогу будь-коли проаналізувати його дії;

- як джерела інформації. Через комп'ютер можна отримувати величезну кількість інформації, яку викладач може використовувати в навчальному процесі. Але комп'ютерна інформація не повинна замінювати підручник, книги, інші джерела знань;

- як засобу оцінювання, обліку та реєстрації знань. Для цього використовують програми з контрольними та екзаменаційними питаннями, відповідями на них та нормативами оцінювання кожної відповіді. Комп'ютер не тільки оцінює відповіді, а й дає рекомендації щодо виправлення помилок;

- як засобу творчої діяльності студента. Сучасне програмне забезпечення комп'ютерів дає змогу творчо працювати студентам;

- як текстового редактора – замінює друкарську машинку, маючи значно більше функцій (вибір шрифту, його розміру, кольору, розміщення друкованого тексту, корекція написаного, заміна блоків тексту);

- як графічного редактора – сприяє розвитку художніх навичок, допомагає в кресленні, проектуванні;

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

- як засобу заохочення до навчання в ігровій формі. Робота на комп'ютері стимулює успішне виконання навчального завдання як дослідницького пошуку, типу мислення; забезпечує тренінг у певному виді діяльності.

Для введення комп'ютера в навчання створюються *навчальні комп'ютерні програми (НКП)*, які керують пізнавальною діяльністю студента.

Програма – це система команд для машини, за якими остання виконує запроєктовані дії. Існує пряма залежність між якістю програми і ефективністю комп'ютерного навчання: що досконаліша програма, то повніше в ній враховані закономірності пізнавальної діяльності, то швидше і легше досягаються намічені результати. Тому створення КНП є складною, але перспективною справою для психологів, програмістів, галузевих учених.

Основні види КНП:

- комп'ютерний підручник – програмно-методичний комплекс, що забезпечує можливість самостійно засвоїти навчальний курс або його розділ. Поєднує в собі особливості підручника, довідника, задачника та лабораторного практикуму;

- контролюючі програми – програмні засоби, призначені для перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок;

- тренажери – засоби формування та закріплення навичок, перевірки досягнутих результатів;

- ігрові програми – забезпечують додаткові до навчальних програм дидактичні можливості. Найефективнішими є ділові ігри, орієнтовані на розв'язання складних однотипних задач групами студентів;

- предметноорієнтовані середовища – програми, які моделюють мікро- та макросвіти, об'єкти певного середовища, їх властивості, співвідношення між об'єктами, операції з ними. Навчальне моделювання сприяє унаочненню навчання, а вивчення процесів у їх динаміці – більш глибокому та свідомому засвоєнню навчального матеріалу.

Нове покоління комп'ютерів, застосування оптоволоконного зв'язку зумовили появу та розвиток *електронних систем навчання*: бази даних, бази знань (мультимедіа, гіпермедіа, інтермедіа та мережових технологій).

Бази даних містять різноманітну статистичну, текстову, графічну та ілюстративну інформацію в необмежених обсягах з обов'язковою її форматизацією. Їх використовують для оперативного пошуку необхідної інформації, якої немає в підручниках, посібниках.

Бази знань вміщують певний обсяг інформації з конкретної теми, структурованої так, що в кожному її елементі є посилання на інші логічно пов'язані з ним елементи. Це дає змогу студенту отримувати інформацію у потрібній йому послідовності. Програмні продукти, що містять бази знань, належать до класу *гіпермедіа* (надсередовище).

Гіпермедіа-технології дають можливість працювати з текстами через виділення ключових об'єктів (слів, фраз, малюнків), організацію перехресних посилань між ними.

Мультимедіа-технології (багатоваріантне середовище) пов'язані зі створенням мультимедіа-продуктів: електронних книг, мультимедіа-енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних. Вони поєднують анімацію, текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, обсяг якої становить сотні мегабайт. Комп'ютер дає змогу студентам, не виходячи з аудиторії (з дому), бути присутніми на лекціях учених, педагогів, стати свідками історичних подій минулого і сучасності, відвідувати музеї та культурні центри світу.

За допомогою мультимедіа-технологій створено «електронну книгу» (електронну енциклопедію) – навчальний засіб, озвучені сторінки якого відображаються на екрані дисплея; комп'ютерні дидактичні та розвиваючі ігри, які сприяють розширенню світогляду, стимулюють пізнавальний інтерес, формують необхідні вміння та навички.

Мережові технології. Робота в комп'ютерних мережах сприяє підвищенню грамотності, розвитку мови, інтересу до навчання. Завдяки доступу до професійних банків і баз даних студенти отримують інформацію про вирішення наукових проблем, беруть участь у діяльності дослідницьких колективів.

Телекомунікації. Доступ до мереж телекомунікацій підвищує інформаційну озброєність викладачів, дає змогу спілкуватися зі своїми колегами, проводити спільну навчальну,

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

методичну та наукову роботу. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всесвітню мережу – Інтернет.

Проте впровадження комп'ютерів як важливого засобу навчання пов'язане з багатьма проблемами – матеріальними і психологічними. Існують також універсальні проблеми, пов'язані зі створенням програм навчання на комп'ютері, визначенням меж між комп'ютером-іграшкою та комп'ютером – інструментом пізнання.

Інформатизація навчання потребує від викладачів та студентів *комп'ютерної грамотності*, тобто знання основних понять інформатики та комп'ютерної техніки, сучасних операційних систем та їх основних команд, сучасних операційних середовищ загального призначення та їх функцій (Norton Commander, Windows), а також умінь працювати хоча б в одному текстовому редакторі, опанування алгоритмів, мов, пакетів програмування; використання прикладних програм утилітарного призначення.

Робота студентів з комп'ютерною технікою: 1) підвищує інтерес і загальну мотивацію до навчання завдяки новим формам роботи; 2) індивідуалізує навчання (кожен працює в режимі, який його задовольняє); 3) забезпечує об'єктивність контролю; 4) активізує навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змаганню студентів з машиною та із собою, прагненню отримати вищу оцінку; 5) формує вміння і навички для різноманітної творчої діяльності; 6) виховує інформаційну культуру; 7) допомагає набутти навичок оперативного прийняття рішень у складній ситуації.

Однак потрібно пам'ятати про можливі негативні наслідки, пов'язані з активним вторгненням у природний внутрішній світ людини штучних, ілюзорних вражень від екранних віртуальних сюжетів та взаємодії з ними. Небезпека може полягати і в навмисному маніпулюванні свідомістю молоді людини, нехтуванні допустимими нормами безпечних режимів роботи з комп'ютером. У зв'язку з цим зростає актуальність досліджень психолого-педагогічного впливу та медичних наслідків застосування інформаційної технології для фізичного та психічного розвитку студентів. Ці технології не розвивають здатності студентів чітко й образно висловлювати свої думки, істотно обмежують можливості усного мовлення, формуючи логіку мислення за рахунок емоційної сфери. Комп'ютеризація призводить до формування егоїстичних нахилів у людини, індивідуалізму, приглушує почуття колективізму, взаємодопомоги.

До ТЗН відносять також *аудиоапаратуру (магнітофони)*, яку можна використовувати для демонстрації слухових відчуттів у курсі загальної психології, основи біології та генетики людини. Доцільно на заняттях із соціальної психології, психотерапії прослуховувати записи фрагментів мовлення, аналізуючи темп, інтонацію, тембр та інші його характеристики. Прослуховування мовлення консультанта при встановленні контакту з клієнтом допомагає студентові, майбутньому психологу, з'ясувати недоліки і позитивні риси професійного мовлення та вчасно його коригувати.

До *проекційної апаратури*, яку використовують для проектування на екран різних друкованих матеріалів, належать *епіпроектори* (для демонстрації схем, графіків, таблиць, портретів учених, різних зображень) та *кодоскопи*. Через кодоскоп можна проектувати на екран записи, виконані на прозорій плівці. Бажано у психологічній лабораторії мати апаратуру для демонстрації класичних експериментів. Це можуть бути окуляри, що спотворюють сприйняття, поліграф. Корисно мати пристрої для вироблення різних навичок: апарат Руппа для вироблення рухових навичок, пристрій для вироблення реакції на світло.

Сучасними видами проекційної апаратури є *мультимедійний проектор*, що забезпечує вивід (проектування) на великий екран відеоінформації, що надходить від одного або декількох зовнішніх джерел – комп'ютера, відеоманітофона, DVD-плеєра, відеокамери, телевізійного тюнера, та *інтерактивна дошка* – сучасний ефективний інструмент для проведення презентацій, семінарів та навчальних занять. Вони не тільки поєднують у собі переваги великого екрана для проектора та маркерної дошки, але й дають змогу зберігати всі зміни, які відбуваються під час обговорення певної теми.

Контролюючі пристрої – навчальні машини для програмованого навчання, тренажери для підготовки до заліків і іспитів, а також пристрої для діагностики пізнавальних процесів і властивостей особистості (комп'ютерні діагностичні методики).

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

При використанні ТЗН варто враховувати закони сприйняття людиною різної інформації. Так, оптимальна експозиція цих засобів становить близько 20–25 хвилин на годину разом із поясненнями. Величезний дидактичний потенціал використання інформаційних технологій навчання може бути розкритий лише за умов, якщо провідна роль у навчально-виховному процесі належатиме викладачеві. Саме він визначає і забезпечує ті умови, за яких цей потенціал дійсно реалізується [2].

Обов'язковою умовою при вивченні зазначених питань було проведення підсумкового заняття, що включало в себе виконання певних завдань і пошук відповідей на питання для самопідготовки та контролю:

- 1) визначте зміст і структуру засобів навчання;
- 2) охарактеризуйте види та умови ефективного використання друкованих методичних засобів;
- 3) опишіть види та умови використання наочних засобів навчання;
- 4) розкрийте сутність технічних засобів навчання;
- 5) охарактеризуйте шляхи запровадження медіаосвіти в спеціальні школи.

Розкриття означених питань підготовки студентів до здійснення медіаосвіти дітей із особливими потребами дає підстави наголосити на важливості цього компонента професійної підготовки фахівців у галузі психології та дефектології. Вивчення цих питань – веління швидкоплинного часу, оскільки розвиток медіаосвіти в її обох площинах – професійній і популярній є дієвим чинником досягнення високого рівня результативності соціалізації випускника спеціального освітнього закладу.

Перспективою нашого наукового пошуку є розробка методологічних і практичних засад медіаосвіти учнів спеціальних закладів освіти, їхніх батьків та педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Супрун М. О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX – перша половина XX ст.): монографія. / М. О. Супрун. – К.: Вид-во КЮІ МВС Паливода А. В., 2005. – 326 с.
2. Методика викладання психології у вищій школі: навч. посібник / Ю. Ю. Бойко-Бузиль, С. Л. Горбенко, М. О. Супрун та ін. – К.: Атіка, 2012. – 272 с.

УДК 004:373.3–056.23

О. В. ЧЕБОТАРЬОВА

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Розкрито особливості застосування інформаційних технологій в процесі навчання молодших школярів з порушеннями опорно-рухового апарату у спеціальних навчальних закладах. Визначено корекційну спрямованість комп'ютерних навчально-розвивальних програм для пізнавального розвитку учнів із особливими потребами.

Ключові слова: школярі із порушеннями опорно-рухового апарату, сучасні інформаційні технології, комп'ютерні корекційно-розвивальні програми.

Е. В. ЧЕБОТАРЕВА

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С НАРУШЕНИЕМ ОПОРНО-ДВИГАТЕЛЬНОГО АППАРАТА

Раскрыты особенности применения современных информационных технологий в процессе обучения младших школьников с нарушениями опорно-двигательного аппарата в специальных учебных заведениях. Определена коррекционная направленность компьютерных учебно-развивающих программ для познавательного развития учеников с особыми потребностями.